

Plots vlamde er haat in zijn oogen en zijn blik zocht door den zilverigen nacht, aan den gezichteinder, de donkere massa der boomen. O, die ander! Daàr was hij verscholen! Met den degen in de vuist, had hij naar hem willen snellen, om den roover van zijn geluk naar het hart te tasten. Morgen, ja, zou Meving in zijn macht wezen. Morgen zou hij hem vangen, tegen den muur doen plaatsnemen, en zes kogels zouden den hinderpaal doen verdwijnen, waardoor hij van Bertha gescheiden werd.

Die gedachte koelde een weinig zijn dorst naar bloed... Morgen? Wat was dat nog lang! En ook zou hij zijn vijand zelf willen dooden, hij zou den lust willen smaken dit beletsel van zijn heil met eigen hand uit den weg te ruimen! O, hadde hij hem daar vóór zich! En hij tastte naar het gevest van zijn degen.

Op denzelfden stond kwam er een donkere gestalte vooruit in den schijn der maan, over de onbevleete blankheid van het veld.

— Wie daar? vroeg de luitenant.

— Geef u over, of gij zijt een man des doods.

O, die stem! Was het geen begoocheling zijner koortsige zinnen? Het zwaard vloog uit de scheede en glinsterde in zijn hand.

— Geen stap verder! riep hij.

Nu ook verschrikte de gestalte, en een tweede zwaard schoot schichten door den nacht. Er kwamen nog andere schimmen uit den naburigen kant te voorschijn.

— Een tegen u allen, lafaards! brulde de luitenant. Komt dan maar op, ik zal mijn leven duur doen betalen. Kom, Meving, komt, brigands, komt allen, want man tegen man gaat niet voor uw bloode ziel... Ik heb u gezocht in den strijd, Meving, ik had met u de veete willen beslechten, maar gij zijt het gevecht ontvlucht. Er is anders tusschen ons een rekening te vereffenen, die noch de Franschen, noch de brigands aangaat... Gij weet het wel!

De gestalte gaf den anderen, die genaderd waren, een teeken.

— Dat niemand zich bewege. Dat niemand de hand uitsteke, wat er ook gebeure... Ik eisch het... Tusschen mij en dien man is er inderdaad een geschil, dat persoonlijk dient geregeld te worden. Achteruit, Vriend! beval hij den hond, die met dreigend gebrom en vurige oogen op den luitenant wilde toevliegen.

De gestalten vormden een donkeren muur achter Meving. Deze schreed een paar passen vooruit.

— Van Gastel, op uwe hoede!

— En garde!

De degen glinsterden en kletterden tegen elkaar. Onbeweeglijk waren de andere patriotten getuigen van den strijd: de twee gestalten sprongen, bukten, rekten zich en deinsden beurtelings over de sneeuw... Men kon ze niet meer uiteen herkennen... Zij hadden gezwenkt en zich gekeerd... Waar was Meving? Waar was Van Gastel? Niemand hadde het kunnen zeggen... Daar wankelt er een; hij laat den degen ontglippen, brengt de hand aan de borst en ploft in de sneeuw, zonder één kreet te uiten. Wie is het? Angstig snellen de patriotten toe. Meving staat recht met zijn zwaard... Van Gastel is getroffen en verft de sneeuw met zijn bloed...

— Ik... ben... in de borst geraakt... stamelt hij. Ik voel dat ik sterf... Meving... een laatste bede... Ga haar redden, en sta toe dat zij mij de oogen komt sluiten... want ik heb haar liefgehad!...

Meving is geroerd... Hij knielt neder bij den ongelukkig... hij tracht het bloed te stelpen... hij wil hem redden... Te laat, de pols heeft reeds opgehouden te kloppen.

— Dat God u vergeve, gelijk ik u alles vergeef, fluistert Meving.

Al de patriotten ontdekken het hoofd. Lijden en ontbering hebben ze tot geraamten gemaakt en toch stijgt er van aller lippen een zoenbede ten hemel.

VIER-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

DE GODIN DER REDE.

De brandewijn had ten volle het uitwerksel gehad, dat Witteke er van verwachtte. De Sanskulotten zaten nu allen met verdwaasde, wilde blikken, als een hoop bezetenen, rond de tafel, te tieren, te vloeken, te schreeuwen of te zingen.

De kapitein en de officieren waren zoo dronken als het gemeen geboefte rond hen, waarvan men ze overigens alleen door de galons onderscheiden kon.

— 't Is een hemel hier in Vlaanderen, zei er een op grinnikenden toon. Wij leven als prinses, want eten en drinken hebben wij maar te pakken.

— Kapitein, wat zou het aangenaam zijn als wij eenige lieve meisjes aan onze zijde hadden.

— Ja, daar hadden we voor moeten zorgen, en dit ware niet moeilijk geweest, want Vlaanderen schijnt het land der schoone meisjes te wezen.

— Wij hebben er toch één, kapitein.

— O, ja, de bevallige Bertha Rollier.

Bij den naam dachten allen aan Van Gastel, wyl allen wisten dat hij naar de hand der schoone dong.

— Waar is de luitenant? vroeg de kapitein.

Niemand wist het.

— O, de schelm, zei de kommandant lachend, die houdt zich zeker onledig met zijn beminde het hof te maken. Ge ziet, jongens, wat het is, als men de liefde in het hoofd krijgt. Men verlaat zijn makkers, men verlaat vreugde en drank, om te gaan roekeloeren voor de voeten der aangebedene. Geloof mij, vrienden, steekt nooit zulke gekke dingen, zulke lamlendige streken, in uw brein of... *adieu le plaisir!*

En zich tot een der mannen keerend, vervolgde hij:

— Charlot, ga eens zien waar de luitenant verscholen is en breng hem met de schoone Bertha hier. Parbleu, hij moet zoo ikzuchtig niet zijn. Hier geldt het spreekwoord: « een voor allen » en « allen voor een ».

— Bravo, kapitein!

Charlot wilde vertrekken, doch op dit oogenblik verscheen de schildwacht in de opening der deur.

— Waar is luitenant Van Gastel? Weet gij het soms? vroeg de kapitein.

— Ja, kapitein, hij wandelt in den tuin.

— Heeft hij de schoone Bertha bij zich?

— Neen, kapitein.

— Waar is zij dan?

— In den kelder, het duifje wilde wegvliegen, maar we konden ze in tijds vangen, en nu zit zij alleen te treuren naast een kan water en een stuk brood. We hebben ze vastgeklonken, opdat haar de lust tot ontvluchten verga.

— Zoo, zoo! Een wild duifje! Wie past er op de gevangene?

— Pied-de-bœuf.

— Ga hem roepen!

— Best, kapitein, maar ik kwam...

— Om afgelost te worden?... Ziedaar, drink dit glas uit, en blijf nog de wacht houden. Er is hier niemand nuchter genoeg om dit goed te doen. Morgen is het uwe beurt, kerel, morgen moogt ge feesten.

— Ik kwam, kapitein, om u te melden dat ik onraad vrees.

— Wat is er dan gebeurd?

— Ik heb in de verte, heel in de verte, wapengekletter gehoord.

— Gij zult gedroomd hebben, jongen.

— 't Was of er gevochten werd.

— Zoo, dan moeten de brigands bezig zijn elkander te vermoorden, en dan verrichten zij een goed werk. Al de Franschen zijn hier. Laat ze maar vechten, jongen, indien gij niet gedroomd hebt. Het zou me toch niet verwonderen, zoo dit gespuis elkaar aan 't verdelgen was; zij hebben wel hun overste, Melchior Quartier, doodgeschoten en te Zele een der hunnen tot aan de schouders begraven en hem ver-

volgens het hoofd afgebold. (1) Zie maar goed uit uw oogen en als ge ons noodig hebt, zult ge ons wel vinden, want, al hebben we diep in de kroes gekeken, de arm is nog wel goed en één Franschman geldt immers voor tien brigands? Wacht, Charlot, blijf maar zitten, de schildwacht zal Pied-de-boëuf wel roepen.

Juist trad Pied-de-boëuf binnen.

— Ha, riep de kapitein lachend, daar is de bewaker van onze vrouwkens. Zeg eens, grootmeester van de vrouwen-timme, vervolgde hij goedgezind, is de schoone Bertha beneden?

— Ja, kapitein.

— Leid haar hier.

— Goed, kapitein, maar...

— Wat is er? Ha, ik begrijp het al... Luitenant Van Gastel is bezig met haar het hof te maken.

— Neen, kapitein, maar ze is een weinig onpasselijk.

— Ik geloof het wel, zoo'n lief, jeugdig bloempje in dien kouden kelder, en dit in 't hartje van den winter. Citoyens, wij zijn te kort gekomen aan de oude galanterie française. Wij hadden de citoyenne een betere kamer moeten geven. Breng haar hier, Pied-de-Boëuf, ons vermaak zal haar wel wat luimiger maken en een goed glas brandewijn zal het kind verwarmen. Spoed u!

De soldaat verwijderde zich.

— Nu de glazen nog eens vol, want, kameraden, wij zijn republikeinen, maar *galants avant tout*, niet waar? Wij zullen drinken op de gezondheid van citoyenne Rollier.

— En een glas voor haar!

— Zij moet drinken op de republiek!

— En mag mijn Phrygische muts opzetten.

— Waarom niet? Louis Capet (1) heeft ze wel op gehad. 't Heeft den tiran niet geholpen, evenmin als madame Veto. (2)

Madame Veto a regardé par la lunette

Madame Veto!

Par la lunette de l'échafaud!

Oh! Oh!

C'était un collier d'un rouge bien beau

Pour madame Veto!

Dit afschuwelijk refrein, zinspelend op de onthoofding der arme vorstin, werd eenparig gezongen, toen de deur openging.

Bleek, met oogen, die rood waren van het weenen, maar toch schoon en met adellijken trots het hoofd omhoog houdend, verscheen Bertha in de zaal.

Hare verschijning maakte zelfs een oogenblik indruk op die woeste, ontaarde soldaten, en het lied verstierf op hun lippen.

De kapitein stond op met den gevulden beker in de hand, doch zijn krachten begaven hem, hij zwijmelde met koddige gebaren en, het vocht van zijn beker half uitstortend, viel hij weder op zijn stoel.

Een luid geschater begroette dit boertig geval, doch de kommandant, die gaarne voor een Don Juan doorging, wilde in tegenwoordigheid van het schoone geslacht niet uitgelaichen worden.

Hij wierp een wreveligen blik in het rond. Iedereen zweeg aanstonds, want men wist dat de vent niet gemakkelijk was, als hij uit zijn humeur geraakte.

— Vul mijn beker, Charlot, gebood hij.

De kommandant stond voor de tweede maal op en ging half wankelend naar Bertha Rollier.

— Zie, citoyenne, hier is mijn beker, mijn eigen beker... *le verre du commandant*, drink hem leêg op het heil van de republiek.

Met een afwijzende beweging sprak het meisje:

— Ik dank u, kommandant, ik heb geen dorst.

— Geen dorst, geen dorst! Sinds wanneer drinkt men

(1) Het feit wordt inderdaad vermeld, dat de patriotten commissaris Debbaudt te Zele op zulke schrikkelijke wijze ombrachten, doch daar het bericht uit Fransche bron komt, deelen wij het onder het grootste voorbehoud mede.

(1) Lodewijk XVI.

(2) Madame Veto is koningin Marie-Antoinette.

voor den dorst? Men drinkt omdat het lekker is. *Prenez, citoyenne...* het zal uw bloed verwarmen.

— Neen, ik dank u, kommandant.

— Weigert gij op de republiek te drinken?

— Ik heb geen lust tot drinken, kommandant.

— Uw schoone kijkers maken mij toegevend, bevallige brigande. Gij hoeft niet op de republiek te drinken. Gij zijt bleek; gij zijt verkleumd van koude, ge hebt de koorts... Drink.

— Ik dank u, zei het meisje weigerend.

— Hebt ge schrik dat het niet goed is wat wij u geven? Wel, lief kind, het is Vlaamsche drank, brigandswaar of patriottengood, zooals gij het heeten wilt.

— Laat me bij de andere gevangenen terugkeeren, kommandant, zei het meisje bedaard.

— Neen, neen, de vunzige lucht is nadeelig voor schoone bloempjes als gij... Zit met ons aan den disch en zing eens een liedje.

Zingen als de tranen kroppen in hare keel! Haar oogen zochten om bijstand, doch daar waren niets dan verwilderde en bedronken kerels, die haar aangluurden met blikken om van te huiveren. Zij voelde zich benauwd. En nu zag zij rond naar luitenant Van Gastel als naar een beschermer. Hij ten minste, was eerbiedig jegens haar geweest in hun laatste bijeenkomst in de nevenkamer; hij had achting voor haar gekregen en hij zou haar hebben verdedigd. Waar was hij? Zijn afwezigheid maakte haar ongerust. Plotseling herinnerde zij zich het woord, dat haar met droefheid en schrik tevens vervuld had: « Hij of ik! » Zocht hij Meving misschien niet op in den nacht, vermits hij dezès schuilplaats kende? God, wat zou er dan gebeuren?

— Waaraan denkt de citoyenne? riep een der Sanskulotten.

— Zij zoekt of haar schoone luitenant niet hier is.

Een rozige bos kleurde het voorhoofd der maagd, wat haar nog verrukkelijker maakte.

De kapitein was het smeeken moede. De koppige weigering van jonkvrouw Rollier één teug uit zijn beker te nemen, maakte hem lastig en vernederde hem in de aanspraak die hij op den bijval der meisjes pleegde te maken. Hij nam een ledigen zetel, plaatste dien naast zich en ging daarop naar Bertha Rollier.

Goed- of kwaadschiks, zij moest mede; hij greep haar in de lenden, trok haar voort en noodzaakte haar naast hem neer te zitten. Verontwaardigd, worstelde het meisje tegen, doch twintig handen grepen haar vast en dwongen haar te gehoorzamen. De aanraking van die liederlijke schurken verwekte bij haar een bos van schaamte en maagdelijken trots. Daar, in die verwarmde zaal, leed zij duizendmaal meer dan in den kelder, waarin men haar had opgesloten.

— De citoyenne weigert met ons te drinken, zei de kommandant. Wij willen haar toonen dat de Franschen ritterlijk kunnen behandelen... Ik drink op de schoone citoyenne, die aan mijne zijde zit, ik drink op de gezondheid der zuster van den hoofdman der brigands! *A la vôtre, citoyenne!*

— *A la beauté!* schreeuwden de Sanskulotten.

Dat heette de Fransche ploert ritterlijk wezen! Hij mocht zijn Fransche hoffelijkheid bij al de andere Fransche deugden voegen, en die vooral nevens broederschap, vrijheid en gelijkheid plaatsn. De woestaards werden meer en meer bedronken. De dierlijkheid lag op hun gelaat en vuige driften glansden in de waterigheid hunner oogen. Welk lot hing het arme meisje boven het hoofd?

Een Sanskulot naderde haar en zette een phrygische muts op de blonde weelderigheid harer lokken. Moediger, manhaftiger dan koning Lodewijk XVI, die zich zóó aan het volk liet vertoonen, nam zij het zinnebeeld der republikeinsche dwingelandij af en wierp de muts tegen den grond.

— Citoyenne! riep men.

De kwade instinkten namen de bovenhand en de *vieille galanterie française*, waarop onze Zuiderburen zoo graag bluffen, zou zich in hare volle heerlijkheid laten zien.

— Die brigande beleedigt de republiek.

— En dat in tegenwoordigheid van het Fransche leger.

De kommandant fronste de wenkbrauwen. Misschien had hij in zijne dronkenschap haar laten begaan, zoo hij alleen geweest ware, doch dertig getuigen omringden hem. Men leefde in een tijd van verklikking; een aanklacht goldt voor

een aanhouding. Een aanhouding was een veroordeeling en er werd maar één straf toegepast : de dood. Hij moest handelen.

— Citoyenne, sprak hij op strengen en hoogdravenden toon, zooals dit in zijn toestand mogelijk was, citoyenne, bedenkt wat gij doet. Gij hoont de groote, ééne en onverdeeldbare republiek. Charlot !

— Kapitein !

— Raap die muts op.

— *Voilà, mon commandant !*

— Zet ze op het hoofd der citoyenne.

— Bravo ! huilden de Sanskulotten.

Ha, ha, men wilde eens zien of die brigande het wagen zou alleen tegen dertig mannen, die haar leven in de hand hadden, het symbool der republiek te verfoeien. Bertha was onverschrokken en vastberaden... Innig verheugde zij zich over de wending, die de zaak nam. Liever alles dan de kwetsende vrijpostigheid dier kerels, die haar wilden behandelen als eene kroegdeerne ! Liever den dood.

Charlot naderde haar met het roode hoofddeksel.

— Zie, lief kind, hoe fraai u die muts met driekleurige kokarde zal staan, zei hij fleemend. Kom, mijn engeltje, laat mij nu eens braafjes toe ze op te zetten.

Bertha hield den Sanskulot met de hand op afstand.

— Ik wil niet, citoyen, sprak ze met klem, Geef u geen moeite.

— Citoyenne, riep de kommandant, wiens oogen dreigend door hun kassen rolden. *Faites*, Charlot.

Ondanks haar tegenweer, drukte deze de muts op 's meisjes hoofd, doch een ommezien daarna lag ze weder op den grond. Haar houding, hoe stout en fier ook, verried niets theatraals, niets gemaakts. Het was de onversaagde uitdrukking der gevoelens, die haar hart verstaalden. De kommandant sprak haar toe :

— Vooraleer tot de uiterste maatregelen over te gaan, citoyenne, wil ik u verwittigen, omdat uwe jeugd en schoonheid mij tot toegeving stemmen. Er is een wet, die zegt dat elke smaad aan de republiek toegebracht, met den dood gestraft wordt. Dit is een wet, citoyenne, en de wet staat boven ons allen.

— Ik vrees den dood niet, kommandant.

— Waan niet dat ik met ijdele bedreigingen voor den dag kom.

— Het is overbodig, citoyen, dit te bevestigen. De republikeinen hebben ons arm Vlaanderen reeds lang getoond dat zij er niet voor achteruitwijken onschuldig bloed te vergieten. Daarin bestaat uw broederschap. Ik weiger dit teeken onzer slavernij op het hoofd te zetten, gij dwingt er mij toe, dat is uw vrijheid. Doe ik het niet, dan wacht mij de dood... en daarin bestaat de gelijkheid der Vlamingen, dat zij allen door u als honden worden neergeschoten, indien er een vonkje vaderlandsliefde in hun hart is gebleven.

De woorden werden met eenvoud, doch met kracht uitgesproken.

— Hoe spijtig dat de citoyenne niet republikeinsch is ! riep er een ; zij zou gelijk de Théroigne in de clubs hebben gesproken.

— Het is eerder een Charlotte Corday, merkte een luitenant op, als ik ooit een bad neem...

— Wat onwaarschijnlijk is, bracht een ander, zinspelend op de onzindelijkheid van den luitenant, in het midden.

— Daarom zal ik, zoo ik er ooit een neem, en men mij de citoyenne aanmeldt, weigeren haar te ontvangen, om niet te varen als Marat.

Doch de groote hoop der Sanskulotten wachtte naar het einde der vertooning. Zou het een blijspel wezen, zou de brigande de muts op het hoofd houden, ofwel zou het een drama worden ?

Eenparig begonnen zij te roepen :

— De muts ! De muts !

De kapitein moest handelen.

— Citoyenne, sprak hij, gij kent de wet, gij zult uw eigen vonnis vellen — begrijp mij goed — onwederroepelijk uitspreken. Indien gij dit teeken der republiek op het hoofd houdt, blijft gij niet alleen ongedeerd, maar ik schenk u de vrijheid... maar, slingert gij dit zinnebeeld, dat ons heilig is, nogmaals tegen den grond, dan kan niemand, ook ik niet, u

nog redden, want gij zult uw doodvonnis hebben uitgesproken.

Er volgde een plechtige stilte in de zaal.

Het was alsof die gespannen toestand eensklaps de bedwelmende walmen van het geestrijk vocht had verdreven. Bertha stond daar kalm, met fieren, maar toch zachten blik. De gemoedsaandoening, die hare ziel beklemde, en de strijd, die er in moest woeden, kon men slechts bemerken aan den blos, die geheel haar gelaat overtoog. Wat ging er om in haar geest ?

Eenerzijds zag ze de vrijheid, aan den anderen kant den dood ! Leven, licht, liefde, of duisternis en verderf. Naar buiten snellen, om haar beminde te zoeken, of morgen, bij het eerste zonneklaren, tegen den muur te worden gezet en zes kogels in het hart te ontvangen, in dit harte, dat zulk een schat van liefde verborg.

Maar ook anderzijds zag ze de lafheid, de onderwerping, de overwinning van den Franschman, de vernedering in zich zelf van de Vlaamsche vrouw, de schande op haar hoofd, vrijwillig, slaafsch gedragen, de zuster van den held Rollier, achteruitdeinzend voor den dood en het vaderland verloochend op hetzelfde oogenblik misschien dat haar broeder en haar geliefde voor dit vaderland stierven ! Aan een anderen kant wilde zij moedig en stout den vijand toonen dat men wel het lichaam kan dwingen, maar niet den geest, niet het hart, dat eene brigande, zooals men haar noemde, geen schrik had van den dood en dezen boven lafheid verkoos.

Zou haar broeder, zou haar geliefde het leven op zulke voorwaarden willen behouden ? Zouden zij het zinnebeeld der tiranie vrijwillig dragen ? De kapitein wenkte Charlot en zijn stem klonk plechtig in de stilte :

— *Citoyen, faites !*

De Sanskulot aarzelde, hij wachtte een oogenblik... en trad daarop met de roode phrygische muts in de hand vooruit. Bertha Rollier's boezem joeg iets sneller, doch haar oogen hadden hun heldere, kalme, koene uitdrukking niet verloren. Het was doodstil in de kamer.... Hij naderde de jonkvrouw, tilde de muts voorzichtig en drukte ze op de zijden, zonnige haren van het adellijk schoon meisje.

Langzaam en bedaard hief zij den rechterarm op, nam de muts van haar hoofd en wierp ze tegen den grond.

En wat er uit haar blik straalde, op dit oogenblik, terwijl zij die dertig mannen, die vóór haar stonden, in het gelaat keek, dat was de glans der vrije, hooghartige, fiere ziel van geheel Vlaanderen, dat was de moed, de waardigheid, de onafhankelijkheid, de vrijheid tot den dood, van geheel een land, van geheel een volk ! Waar is de schilder, die naar een onderwerp zoekt en haar zóó kan weergeven, die dit alles uit de oogen dier Vlaamsche heldin kan doen stralen ?

En daar stonden, rood en paars verlicht door de blauwe vlammen van de aangestoken brandewijnkom, die dertig woeste mannen, met getaand en bruin gelaat, met lange snorren, verdierlijk en nog geheel bedweld door den roes, welke zij overheerschte door de grootheid van haar ziel, en door de edele schoonheid van haar slanke gestalte. Maar die toovermacht, die hypnose door schoonheid en moed, duurde slechts één stond, één vluchtig oogenblik...

Toen er een gesproken en gezegd had : « O, die harde Vlaamsche koppen ! » toen was de toovermacht plots gebroken en barstte de reactie los, alsof allen beschaamd waren dat een menschelijk gevoelen één ommezien hun harten kon binnendringen.

— Ter dood ! Ter dood ! schreeuwde men.

— Zij smaadt de republiek !

— Zij beledigt ons allen !

— Ter dood ! Ter dood !

En er waren er, die naar hun wapens grepen en de strafuitvoering onmiddellijk wilden zien plaats grijpen.

Het monster was weer wakker geworden, het monster, dat hunkerde naar menschenbloed.

— Ter dood ! Ter dood !

— Neen, die kop eerst gebroken ! riep er een, die iets ergers wist dan den dood.

— Zult gij hem breken, den Vlaamschen kei ?

— Goed- of kwaadschiks, zij zal de muts opzetten, zij zal met de muts op het hoofd sterven !

— Ja, ja !

— Bind haar de armen !...

— Dat is het !

En de vuige klauwen grepen haar weder vast, maar niet meer gelijk te voren met streelingen en drukkingen, die haar walgden ; nu waren het beulshanden, die door haar vleesch drongen, die haar folterden, die haar nepen... en dat had zij duizendmaal liever.

Zij was ter dood veroordeeld, zij zou sterven, maar, vooraleer de opperste verlossing zou komen, moest zij den lijdensbeker tot op den bodem ledig drinken. Hare handen werden zoo vast op den rug gebonden, dat de roode striemen in hare polsen geprent bleven. Nu naderde Charlot nogmaals met de phrygische muts ; hij drukte die op hare lokken en ditmaal bleef zij staan.

— De Godin der Rede !

En toen kwam er een gedachte op in het brein der drieste mannen. Verscheidenen hunner hadden vier of vijf jaar te voren de feesten van de Godin der Rede bijgewoond. Zij wilden die nog eens hernieuwen, en nooit hadden zij een schonere Godin der Rede gezien. De tafel werd ontruimd en Bertha in een zetel gebonden... Toen tilde men haar in de hoogte en plaatste haar op de tafel, en de spottende aanbidding, de hoonende verheerlijking begon.

Zóó zette men Jezus een doornenkroon op het hoofd, hing men hem een purperen mantel om de schouders, legde men hem een scepter in den arm en begroette men hem als : Koning der Joden.

Ja, ze stond haar schoon, die roode muts met driekleurige kokarde, waaronder de gouden stroom der zwierige haren neergolfde !... Ze stond schoon bij het edele, fiere gelaat, zoo fijn geteekend, met den rechten, Griekschen neus. De Sanskulotten konden niet anders dan haar bewonderen.

— De Godin der Rede ! riep er een.

— De verpersoonlijking der republiek !

— Het hoofd dat op onze geldstukken prijkt.

En inderdaad, zij was dit alles, maar met een ideale verwezenlijking.

De kreet werd herhaald :

Morgen zou men haar fusilleeren, maar vandaag moest zij tot spot en vermaak van dronken soldaten dienen. Het feest duurde voort, wild, heiligschendend... Edoch, plotseling dreunt er buiten een schreeuw, een snijdende schreeuw... Daarop volgt een daverend gerucht van voetstappen. Er weerklinkt een gerinkel van wapens... De mannen verbleeken... De liederen verstommen op de lippen.... Men hoort den kreet :

— Vooruit, jongens !... Hierheen !... Voor God en Vaderland !

En terwijl schrik en angst op het gelaat van haar beleedi-

gers, van haar hooners, van haar moordenaars te lezen staan, verheft Bertha het hoofd, stralen vreugde en hoop uit hare blikken en roept ze :

— Daar is mijn geliefde !... Mijn wreker komt !

VIJF-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

EEN WINTERMORGEN.

Meving liet het lijk van zijn tegenstrever, den armen Hendrik Van Gastel, die zijn euvelheden met den dood had beboet, tegen den kant dragen. De vlekkelooze sneeuw was zijn laatste sponde, de maan de lijklamp, die hem zacht bestraalde, en de dorre takken van het struwelhout hingen als treurwilgen boven hem.

Een der patriotten vouwde de handen van den ongelukkige samen en lei twee droge takken, het teeken der opperste verzoening, kruiselings over diens borst.

Meving was even bleek als het bleeke lijk.

Den laatsten tijd had hij er velen gedood in den strijd, maar dat waren vreemdelingen, dat geschiedde in de warrelling, in 't rumoer van het gevecht ; nu had hij een man getroffen, ook een vijand, ja, zelfs een doodsvijand, maar een Vlaming, een jongeling, met wien hij was opgegroeid, dien hij van kindsbeen af gekend, met wien hij gespeeld had in al de bosschen en kanten rond zijn geboortedorp.

Zijn hand trof hem. Hoe kwam dat ? Wie bracht hem daar ?

Met het hoofd op de borst zonk hij weg in diepe gepeinzen...

— Kapitein, fluisterde Witteke.

Sinds hij den man had zien vechten en dooden, durfde hij hem niet meer zoo vertrouwelij en vlakweg « Meving » noemen.

— Kapitein, het is tijd, laat ons gaan. Jonkvrouw Rollier wacht op ons.

Die naam ontrukte den man aan zijn sombere gepeinzen. 't Was waar, zij wachtte.

— Uw degen, sprak Witteke, en bood hem het wapen aan, nog rood van het bloed, dat Meving in de sneeuw had laten vallen.

Hij was opnieuw de overste, die wist wat hij wilde en besefte welke zware plicht op zijne schouders rustte.

Met de punt van zijn zwaard wees hij door den zilveren nacht op de donkere massa, die het slot vormde.

Vermagerd en met koortsig gloeiend hoofd, stond dit handvol mannen, uiterlijk zoo rampzalig, maar innerlijk zoo groot, zoo koud en knokkelig van lichaam, doch zoo warm en edel van ziel, sprakeloos om hem heen.

Allen hadden ginder ergens tusschen Schelde- en Rupelboorden een haardsteê met beminde wezens verlaten, tot wien zij hun toevlucht nemen konden ; geen enkele dacht er aan. De heilige drift der vaderlandsliefde zweefde voor hen en de oogen volgden de schitterende punt van den degen, en allen klemde hun wapens krachtiger vast.

Zij waren bereid.

— Komt ! sprak Meving met gesmoorde stem.

Het was geen « voorwaarts », geen bevel ; het was de uitnoodiging, van een vriend tot vrienden gericht. De schimmen slopen onhoorbaar over den grond. Witteke ging met Vriend vooruit. De oogen van het dier fonkelden en doorpeilden het ruim ; zijn gespiste ooren vingen het minste gerucht op. Met een omweg te maken, kon men tusschen struiken en boomen het kasteel op een twintigtal meter naderen, zagen zij het effen, witte vlak in den maneschijn glinsteren en de gestalte van den schildwacht op en neder wandelen. Daar bleef de troep staan.

— Het schijnt dat hij ons gehoord heeft, fluisterde Witteke.

Inderdaad, de Franschman keek onderzoekend rond.

Meving lei zijn mannen met een teeken der hand de grootste voorzichtigheid op... Alles was zoo stil, dat men de vorst in het hout hoorde kraken. De schildwacht, die onbeweeglijk was blijven staan, om beter toe te luisteren, stapte nu

weer langs de burcht en men hoorde regelmatig het getrittrap van zijn schreden.

— Hij zal het alarm geven, fluisterde Meving. De Sanskulotten kunnen den tijd hebben om de poorten te grendelen, en, moeten wij het kasteel belegeren, dan zijn wij in een ongunstige stelling. De vijand schiet ons uit de ramen neer, zonder dat wij hem kunnen treffen.

— Kapitein ! zei Witteke.

Meving luisterde.

— Laat mij gaan met Vriend ; ik neem den schildwacht voor mijn rekening.

— Uw moed is grooter dan uw krachten, vrees ik.

— Ik smee u, kapitein, laat mij gaan.

— Welnu, ga, mijn lieve, heldhaftige jongen.

— Eenieder houde zich gereed. Zoodra gij hem ziet vallen, stormt dan toe.

— En als hij zijn geweer aanlegt, om op u te vuren... wees dan maar gerust, ik waak op u.

— Kom, Vriend.

De knaap en de hond trokken ritselend verder het struikgewas in. De minuten duurden uren... Witteke had zijn plan : geheel het kasteel omgaan, aan den zijkant naderen, langs den muur sluipen en onverhoeds met zijn hond en zijn jachtmes op den schildwacht toespringen.

— Geef mij uw geweer, fluisterde Meving binnensmonds tot den naast hem staanden patriot.

Hij zette de rechterknie tegen den grond, lei den linker elleboog op 't linker dijbeen en hield den stappenden schildwacht onder den loop van zijn geweer. In angstige spanning en met kloppend hart wachtten de patriotten... Allen stonden gereed om bij het eerste alarm in stormpas op het slot toe te snellen. Waar bleef Witteke ? Reeds tienmaal bewoog de soldaat zich van den rechter- naar den linkervleugel van het kasteel en omgekeerd. Daar zwenkte hij weder.

In den maneschijn zagen de patriotten iets springen naar de keel van den man, die achterover tuimelde... er plofte een kleine gestalte op hem neder... men hoorde een vreeselijken schreeuw... De Vlamingen ijlden over het sneeuwvlak en in een oogwenk stormden zij het perron op... Meving drong het eerst vooruit in de sombere gang en, gevolgd door zijn mannen, wierp hij de deur open van de kamer, die verlicht was. Met één blik zagen zij de Sanskulotten, versteend van schrik, en de Godin der Rede, in haar zetel gebonden...

De havelooze, sombere troep, met bleeke gezichten en brandende oogen, buitelde naar binnen. Er ving een strijd aan van man tegen man ; de pieken en bajonetten drongen in de borsten, de bijlen verpletterden schedels ; de pistolen knalden, het bloed gutste, de hersens spatten, lichamen smakten tegen den grond en in den warrelenden kruitdamp stegen er kreten op van woede, kreten van doodsangst, kreten van haat, wilde, vervaarlijke kreten, bij 't gejammer en 't gekreun der gewonden, bij het keelgereutel der stervenden...

Slechts enkele minuten duurde het moordtooneel : de kamer was bevloerd met de liken der Sanskulotten en Meving stapte over hen heen met Bertha, die bezwijmd in zijne armen lag.

Toen de Franschen 's anderdaags 's morgens met versterking opdaagden, vonden zij voor de poort van het Kasteel van Wipheyde den schildwacht, met een dolk in de borst en een vreeselijken beet in de keel...

Binnen was er geen levend wezen... Op de deur van de groote voorzaal stond met krijt geschreven : *Dit lot wacht al de Sanskulotten in Vlaanderen.*

Met bevende hand opende de luitenant, die de compagnie aanvoerde, de deur... Een vreeselijk schouwspel trof zijn blikken : daar lagen al zijn wapenbroeders met doorboorde borst en geklieften schedel, tusschen roode plassen en scherven van roomers en bekers, terwijl een lauwe geur van bloed, gemengd met brandewijnreuk, hem tegenwalmde.

Een wilde woede greep de Franschen aan, een woede, die aanzette tot het nemen van wraak, tot dooden, tot moorden... Men zocht den burcht af van onder tot boven... Er

werd geen spoor van brigands ontdekt. Ten slotte haalde men nog één levende uit den kelder te voorschijn; het was Pied-de-Bœuf, die, ten prooi aan angst en schrik, zich verborgen had.

Hij had namelijk den schildwacht hooren schreeuwen... daarop was een akelig strijdgerucht gevolgd... er daalden mannen in den kelder, die de gevangenen verlost... Hij slaagde er in zich onder de keldertrap te verbergen. Daarna was alles doodstil geworden. Vreezend een lidmaat te verroeren, zag hij heel den nacht den dood tegemoet... Wederom in den kelder afdalende stappen vernemend, dacht hij dat men hem kwam halen. In plaats van den dood was het voor hem de redding. De luitenant liet den omtrek doorkruisen, om het spoor der brigands op de sneeuw te volgen. Men ontdekte den indruk van een kleinen voet en daarnaast dien van hondenpooten. Deze indrukken beschreven een halven cirkel van de struiken naar het kasteel, tot op de plaats, waar het lijk van den schildwacht lag.

— Ik ken den moordenaar, bromde de luitenant. Het is die helse jongen met zijn hond. Als ik hem ooit ontmoet, laat ik ze beiden aan een boom ophangen.

Een Sanskulot kwam den overste verwittigen dat vijf minuten van daar het lijk van een officier in een kant was gevonden.

Hij spoedde zich derwaarts.

— Van Gastel! kreet hij bij den eersten aanblik.

Zijn degen lag naast hem. Zijn oogen waren gesloten en een klein gouden kruisje glinsterde op zijn borst.

Welk hand verrichtte die laatste daad van piëteit aan den gehaten Vlaming? Een der soldaten zei dat hij het kruisje herkende en het aan den hals van een gevangene had gezien, die men beweerde de zuster van Rollier te wezen. De Sanskulotten volgden de baan, door de patriotten ingeslagen, tot hun spoor in een naburig bosch verloren liep. Een bange schrik omklemde hun hart op dien wintermorgen.

* * *

De patriotten trokken over Opdorp en Buggenhout naar de Hofstede van Hoogelinde.

Daar vonden zij een onderkomen; een haard en een dak waren veel in dit gure, strenge jaargetijde. De wapens en mondbehoefden, die zij op den vijand in het *Kasteel van Wipheyde* veroverden, gaven hun nieuwen moed. Hun bekrompen geest zag slechts wat er in hun onmiddellijke nabijheid plaats greep: de toevallige overwinning, geheel aan Witteke's schranderheid te danken, tooverde hersenschimmige horizons van geluk en zegepraal voor hun oogen.

Zij murmureerden omdat Meving, hun aanvoerder, alle energie, allen moed scheen te hebben verloren. Waarom een kostelijken tijd verloren? Waarom niet tegen den vijand opgetrokken? Nu hadden zij goede geweren; zij hadden nu hoorns vol buskruit en tassen vol kogels. Zij wenschten, dat de Sanskulotten zouden komen, maar twee dagen waren de schildwachten uitgezet, zonder een vijand te bespeuren.

Deze dorst zich dus niet blootstellen. Hij had dus schrik en moest zich in minderheid bevinden. Twee dagen, en er werd niets gedaan. Slechts bij poezen zagen zij Meving met somber gelaat uit de zijkamer komen. Daar ook bleef Witteke opgesloten, Witteke, die zoo luimig, zoo vroolijk wezen kon en de jongens opbeuren kon met snakerijen en vertellingen. Als men Meving iets vroeg of opmerkte, gaf hij barsche, onsamenvangende antwoorden, ofwel sprak hij heel zacht, als in een droom. Men moest hem maar gerust laten; die niet tevreden waren, konden maar optrekken. En even spoedig verdween hij weder in de zijkamer.

Daar, in die lage boerenwoning, in de halve duisternis en stilte der alkooft, achter de lange rozig en bruin bebloemde gordijnen, lag Bertha Rollier.

Tijdens den nacht, waarin het verschrikkelijk tooneel van Wipheyde werd afgespeeld, nadat zij den laatsten wensch van een stervende voldaan en de oogen van Van Gastel gesloten had, bracht Meving haar op de Hoogelinde. En zooals hij haar uit de boeren-huifkar — ook op den vijand veroverd — in zijn armen op het bed had gedragen, zóó was zij blijven liggen. Reeds twee dagen waren sindsdien verlopen! De koorts had het arme meisje aangegrepen; schrikbeelden

folterden haar geest. Zij zwaaide met de armen, riep om hulp en verdedigde zich tegen ingebeelde vijanden.

Meving en Witteke zaten bij de sponde; zij leschten haar brandenden dorst en bewaakten haren slaap, als de koorts soms uitbleef en zij een uur rust kon genieten. Haar gelaat was zoo wit als de blanke sloop, waarop haar hoofd rustte. De mollige wangen vielen in van uur tot uur en twee donkerblauwe strepen omkransten hare oogen. In den nacht van den derden dag werd de koorts heviger, haar adem begon pijnlijk te fluiten en zij zwijmde weg in een lange bewusteloosheid.

Een oogenblik meende Meving dat zijn geliefde voor immer was ingeslapen. Klam en koud was haar voorhoofd; haar mond scheen niet meer te ademen, hare oogen waren geloken... Hij lei de hand op haar hart; het klopte nog, doch zeer flauw. Zij opende toch weer de oogen en bleef met zwakke blikken verbaasd omhoog staren. Daarop keerde zij plotseling het hoofd om en 't was of ze tot bezinning kwam.

— Ge zijt bij mij, fluisterde ze Meving toe, het is goed.

— O, mijn lieve Bertha, ik zal geen voet van u weggaan. Hoe gevoelt gij u nu? Is het beter? O, ik zal u genezen.

Zij keek hem aan met een langen, droeven, lieven blik, waar al de liefde van haar hart, al de droefheid van hare ziel in lag. Zij zag ook eens naar Witteke en greep het jongetje bij de hand; vervolgens zocht haar oog naar den hond.

— Kom eens hier, Vriend, zei Witteke zacht.

Het brave dier zette de twee voorste pooten op de sponde en zijn goedige kop op de spreid leggend, keek hij zijn meesters met trouwe oogen aan.

De zieke liet de bleke hand over den pels glijden.

— Nu is 't goed, Vriend, koes-du... daar! beval Witteke, want de arme zieke scheen zeer afgemat.

Zij keerde zich nog eens naar Meving en stak hare hand uit, terwijl zij de zijne vroeg. Door een laatsten blik lei ze geheel hare minnende ziel in het eeuwig vaarwel... Haar oogen vielen dicht. Het was drie uur in den nacht. Vriend hief een jammerlijk gehuil aan.

— Zwijg dan, leelijke hond, mompelde Meving... Laat hem zwijgen, Witteke, zij slaapt.

De jongen moest Vriend slaan om hem tot zwijgen te brengen. De slapende patriotten waren door zijn gehuil wakker geschrikt. Wat gebeurde er op de hofstede?... De hond weeklaagde, als lag er iemand op sterven! Meving boog over Bertha.

— Nu slaapt zij rustig, lispelde hij, tot Witteke gewend.

Doofstil bleef hij nog altijd met hare hand in de zijne zitten. Men hoorde niets dan het geknetter van het kaarslicht... Vijf uur 's morgens! Nog altijd sliep zij onbeweeglijk. Meving klemde het kleine, bleke handje voortdurend in zijn beide palmen, om het te verwarmen, want het was toch zoo koud, maar ook zoo zonderling slap, zoo ontzenuwd... Meving werd ongerust. Hij boog weder over haar heen; ja, ze sliep toch, de pijnlijke trekken waren van haar gelaat verdwenen, zij scheen nu volkomen te rusten, verkwikkend te sluimeren, met een glimlach op de lippen. Zij had wellicht het pijnlijke achter den rug, dacht Meving; bij haar ontwaaken zou ze geheel hersteld zijn. Die lippen nochtans leken erg bleek... Het zou misschien beter wezen haar nu te wekken...

— Bertha!

Zachtjes streelde hij haar blonde hoofdje.

— Bertha!... Bertha!

Hij schudde heel teeder met haren arm.

— Bertha!... Bertha!

De arm viel machteloos neder. Het hoofd schudde slap over en weder onder zijn hand. Angst, doodsangst greep hem aan. Hij voelde haar pols, hart en voorhoofd... Alles was stil...

— Bertha! Bertha!

Hij greep de kaars en lichtte boven haar hoofd. De oogen stonden strak, ze waren blauwgrijs, gebroken... Geheel de waarheid doemde voor Meving op. Ja, zij sliep zacht, rustig, glimlachend; zij was nu beter, want ze sliep voor eeuwig... 't Had den schijn dat het nacht werd voor de oogen van den jongen man. Hij zeeg op de knieën voor het bed, kuste de hand der doode en besproeide ze met zijn tranen.

De hevige gemoedsaandoeningen, het vreeselijk moordtooneel hadden haar gedood! De trage wintermorgen sche-

merde grauwwoven het bosch. Alles was stil in de hofstede van Hoogelinde, door den dood bezocht. Geelrood brandde in den grijzen dag de waskaars naast de sponde. Meving had de kamer der geliefde geen stond verlaten. Met haar was zijn laatste hoop op geluk voor eeuwig verzwonden. Nu mocht de Sanskulot komen, hem vastgrijpen en fusilleeren, hij zou geen weerstand meer bieden. De dood zou voor hem een verlossing zijn. In de kamer daarnaast, waar de haard vlamde, zaten de patriotten. Een hunner bad luidop den rozenkrans, en de mompelende stemmen der anderen antwoordden eentonig en verward. Regelmatig en langzaam, vielen, zooals in den herfst, blad na blad van den boom, kraal voor kraal van den paternoster, wees-gegroet voor wees-gegroet van hunne lippen.

Plots echter zwegen allen... In de verte hoorde men het gehinnik van een paard. Men opende de deur; ja, er kwam een ruiter aandraven over de baan. Allen sprongen op en liepen naar buiten. Het was geen Franschman, hij wuifde vriendelijk met de hand.

— Goddank! riep hij en hield zijn paard voor de hofstede in. Goddank dat, ik u ontmoet, vrienden. Gij kunt mij voorzeker inlichten. Ik zoek naar Meving.

— Die is hier!

— O, dat treft.

De ruiter sprong uit het zadel. Hij was zwierig, bijna rijk gekleed. De patriotten bekeken hem nieuwsgierig en onderzegend. Niemand had hem te voren gezien. Hij moest nochtans een hoofdman wezen, te oordeelen naar zijn schrandere gelaat en keurige kleeding...

— Waar is Meving? vroeg hij.

Niemand antwoordde.

— Stelt gij geen vertrouwen in mij? Nu, gij kent mij niet en wij beleven zonderlinge tijden, 't is het best niet al te onbescheiden te zijn. Ik ben een patriot, vrienden, mijn naam is baron de Meer...

De boeren ontdekten zich. Voor den vaderlandschen edelman, baron de Meer, hadden zij eerbied en genegenheid.

— Breng mij bij Meving.

— Een droevig ongeval heeft ons getroffen, mijnheer de baron, maar 't meest van allen onzen armen kapitein. Bertha Rollier is dezen nacht overleden.

— Is Bertha Rollier dood!

Er rolden twee tranen over zijne wangen.

— En waar is ze?

— Daar... laat me u leiden, mijnheer de baron.

De edelman trad de hoeve binnen en klom met een trapje naar de zijkamer. Met ontbloot hoofd naderde hij de bed-sponde, waar het meisje lag, blank als een lelie en schoon in den dood. Hij bleef haar lang aanstaren; zooveel jeugd, zooveel schoonheid, zooveel zielenadel en zielegoedheid, zooveel deugden voor eeuwig vernietigd, voor eeuwig weg. Waarheen? Waarom moet de bloesem bloeien, als hij niet tot vrucht mag gedijen?

— Arme Meving, sprak hij, de hand leggend op den schouder van den jongen man, die daar zat, bedolven onder zijn leed. Arme Meving, ik zal geen woorden zoeken om u te troosten, die woorden bestaan niet; er zijn rampen, waar geen troost voor te vinden is. Maar kom, ik moet u spreken.

De bedroefde jongeling bleef zitten en staarde den edelman aan, alsof hij hem niet begrepen had.

— Kom, ik moet u spreken, herhaalde de baron. Maar hier niet.

Meving stond op en volgde hem.

— Laat ons buiten gaan; de koude winterwind zal u opfrissen.

Beiden wandelden nu over en weder op de sneeuw.

— Ik heb slechte tijdingen, mijn arme vriend.

— Zoo! zeide Meving onverschillig.

— Ja, ik begrijp u, erger dan gij getroffen werd, kon het niet. Uw hart is bereid om rampen te vernemen.

— Voor mij is alles gedaan.

— Voor u, voor mij, voor ons allen... misschien!... En toch hoop ik nog.

— Ik ook: dat de dood mij spoedig kome verlossen!

— Ik kom van Rollier. Ik vond hem in de bosschen van Heyndonck, gekwetst, ziek en moedeloos; slechts een honderdtal getrouwen omgaven hem. Priester Huveneers stond

aan hun hoofd; de brave pastoor is met zijn schaar dappere mannen opgetrokken naar de Kempen, om daar te strijden, de laatste kardoezen te verschieten.

— En waar is Rollier nu?

— Waar hij op het oogenblik is, weet niemand meer. Op zijn hoofd is een prijs gesteld van 500 livres d'or. Hij ontstaat de patriotten van hun eed. In Klein-Brabant is de strijd geëindigd, wij zijn overwonnen.

— Ik wil nog alleen tegen de Sanskulotten oprukken; ik wil den dood mijner geliefde wreken in een bloedbad en zóó sterven.

— Gij kunt uw leven duur en nuttig verkoopen, Meving; niet overal is de strijd ten einde. In de Kempen gaat hij nog voort. Jardon en Chabert hebben nog spel met de patriotten. Er is een ketting van weerstand, die van Leuven door geheel het Kempenland kronkelt, tot in Hasselt toe. Diest, Aarschot, Scherpenheuvel, Westerloo en Tongerlo, Moll, Meerhout, Olmen, Broechem en St. Joris-Winghe, zijn gedurig in botsing met den overweldiger. Pieter Cordeels, Van Gansen, Eelen Blinckvliet, Stollman en Constant van Roux-Miroir staan nog pal. Ik kom de patriotten, die nog op de Franschen willen vuren, aanzetten naar de Kempen te trekken.

— Ik zal ze zelf er heen brengen, zei Meving.

— Ik dank u, goede vriend. Het ongeluk heeft uw mannelijke ziel niet terneer kunnen slaan. Ik bewonder uwen moed.

— Het is geen moed, mijnheer, het is, integendeel, moedeloosheid. Ik zoek den strijd, om daarin den dood te vinden, den dood, die mij rust zal schenken. Ik ben levensmoed, ik handel nu niet meer uit zelfopoffering, uit liefde tot mijn vaderland, maar uit eigenbaat, omdat ik naar het einde van mijn smarten hunker, omdat ik in het land wil zijn, het onbekende land, waar zij is heengegaan, het moge er licht of donker wezen.

Sprakeloos bleven de twee mannen eenige oogenblikken op en neer wandelen.

— Kent gij hier den omtrek? vroeg de baron.

— Neen, mijnheer.

— Ik moet naar het Zoniënbosch. Ik heb ook berichten voor Karel van Loupigne. Die leeuw houdt den strijd vol en blijft ongenaakbaar in zijn wouden. Hij alleen kan België redden, als het nog te redden is.

— Er is niets meer te redden, antwoordde Meving somber.

— Dan kan men ons begraven, vriend, onder de puinen der vrijheid. Maar het zal niet gezegd worden dat wij deemoedig het hoofd in den schoot hebben gelegd. Ziet ge, Meving, ik ben van adel en schaam er mij over. Indien ik het verwijt niet vreesde dat ik mijn adellijke titels verloochende, om het Jacobijnengeboefte te behagen, of uit schrik of berekening, zou ik mijn adeldom als iets oneerbaars afwerpen. Wat hebben zij gedaan in den laatsten tijd, die geduchte edellieden, die geheel het jaar zwaarden aan hun zijde dragen, die zich oefenen in de schermkunst van kindsbeen af? Wat hebben zij gedaan? Niets, niets, niets! Maar het volk, de plattelandbewoners, de eenvoudigen, zij, die door de nobelen als *valetaille*, als *rustaids*, als *plèbe* werden uitgekreten, grepen in de ure van het gevaar naar hetgeen hun onder de handen viel: naar spade, zeis, piek of gaffel, als zij geen vuurroer hadden, naar een simpelen stok, als iets scherpers hun faalde. O, die adel, zoo pochend op zijn grootheid! Waar waren ze, de edellieden van het Fransche hof, toen Lodewijk XVI — 't zal nu in Januari zes jaar geleden zijn — waar waren ze, de hofjonkers en hofpronkers, toen hun vorst naar het schavot werd geleid? Waar, voor den drommel, waar, als hun koningin geboeid op een karretje door de straten van Parijs naar de guillotine werd gereden?... Weet ge, Meving, wat ik zou willen? Ik zou ons Vlaanderen willen zien over honderd jaar. O, maak geen wanhopige beweging. Nu zijn we overwonnen, maar we zullen herbloeien. Een volk sterft zoo gemakkelijk niet, een volk ten minste dat zooveel bloed kan vergieten voor de vrijheid, als de patriotten hebben gedaan. Welnu, ik zou Vlaanderen willen zien honderd jaar verder. Dan, vriend, zullen de adellijke titels voor niets meer dienen, dan zullen het glasscherven zijn, niets meer. Dan zullen de Vlamingen den edellieden — als er dan nog bestaan, die zich alleen op grond van hun adeldom, met 's volks regeering of bestuur

willen bemoeien — dan zullen, zeg ik, de Vlamingen hun vragen: « Waar waren uwe voorouders in 1798? De geschiedenis maakt geen gewag van hen. Hoe komt het toch? » Al het goede heeft zijn kwade zijde, Meving, en dat zal er dan gebeuren.

Door zijn gedachten medegesleept, vervolgde baron de Meer:

— Er zal nog meer gebeuren. De beproeving, die we nu doorstaan, is hard, zeer hard, maar ze zal ons louteren. Wij zullen strijden tot het laatste, en toch, Meving, komen er bij mij oogenblikken van mismoed, van vertwijfeling. Dan vraag ik me af, of wij geen gekken zijn, sublieme gekken, als ge wilt, maar toch gekken, doordien we ons het hoofd laten verbrijzelen... Wij zijn overwonnen, verslagen — ten minste in Klein-Brabant — goed, maar waren we overwinnaars geweest, wie, wie, Meving, zouden van onze zegepraal de vruchten hebben geplukt? Wie? Wie? De boeren, de brigands, de plattelandsbewoners? Zeker niet. De edellieden en de rijke burgerij, juist zij, die nu niets doen, dan ons mede helpen verdrukken. 't Is misschien allemaal goed, vriend, wat er plaats heeft. De Sanskulot is meester, maar de vaderlandsliefde werd wakker geschud, en haar ijzeren hiel zal dermate drukken op de steden, dat ze zullen jammeren en janken... Die vrees zal misschien het begin der wijsheid zijn. De liefde tot den moedergrond en de vrijheid zal herbloeien met den haat voor den vreemdeling en de dwingelandij! O, binnen honderd jaar! Dan zal men vrij wezen, dan zal men zijn taal, zijn land, zijn verleden beminnen in wat het schoons heeft. Dan, Meving, zal men ons herdenken en, ik beken het, dit laat mij niet koud en onverschillig. Ik ben volstrekt niet ijdel en verwaand, maar ik ben er fier op mijn vaderland te hebben bemind en gediend!... Ik heb maar eens de kleedij van een Franschen soldaat aangetrokken, namelijk, toen ik met mijn vrouw uit Mechelen moest vluchten; 't was om mijn leven en het hare te redden. En die kleeding drukt mij nog op de schouders, dunkt me, klemmt mij nog om de borst, en toch was mijn hart onbezoedeld gebleven... Wat moet het een martelie voor de ziel zijn, als men ze verkoopt aan den vreemde... of hebben die kerels geen ziel?... Hé, Meving, gij luistert niet meer...

Inderdaad, de rampzalige was geheel in gedachten verslonden en dacht slechts aan zijn geliefde. De baron had gepoogd eenig licht te doen schijnen in de somberheid dier gefolterde ziel, hij wilde den wanhopige zijn geestdrift mededeelen, maar dit was even onmogelijk als rozen te doen bloeien op het besneeuwd en ijzerhard bevrozen pad, dat ze betraden. De Meer moest de op zich genomen zending vervullen.

— Een laatste woord, Meving, sprak hij. Hebt gij iemand die schrandere is, om mij in het Zoniënbosch te brengen? Ik zal mijn paard hier achterlaten, het kan u dienen. Een ruiter wordt gemakkelijker bemerkt dan een voetganger, en de hoofdzaak voor mij is Brussel, dat vol Franschen zit, voorbij te geraken.

— Ik heb iemand, antwoordde Meving kalm.

Hij sprak een woord tot een der patriotten, die bij de hofstede vereenigd waren. Een oogenblik later stond Witteke met zijn hond Vriend voor hem.

— Witteke, sprak Meving, mijn lieve jongen, die reeds zooveel voor uw land hebt gedaan, wilt gij u nogmaals offeren?

— Wat verlangt gij, Meving?

Hij zei Meving, omdat hij in de droevige omstandigheden weer vertrouwelijker was geworden.

— Deze heer hier...

— Is baron de Meer.

— Juist. De baron verlangt Karel van Loupaigne op te zoeken.

— In het Zoniënbosch? riep Witteke, wiens oogen fonkelden.

— Ja, wilt gij medegaan?

— Naar Karel van Loupaigne? Aanstonds, heer baron. En Vriend vergezelt ons.

Karel van Loupaigne!... Die naam klonk als een tooverwoord in de ooren van den heldhaftigen-knaap. Karel van Loupaigne! Dat was de geheimzinnige, de onoverwinbare

held van het uitgestrekte woud, de schrik der Franschen, de laatste hoop der Belgen!

* * *

's Anderdaags werd Bertha Rollier onder de maagdelijke blanke sneeuw tegen den boschkant begraven.

Meving vertrok naar het Kempenland en ging er sterven.

Vooraleer wij u verlaten, geliefde helden van Klein-Brabant, wier naam zelfs niet bekend is bij al de Vlamingen, voor wie gij uw bloed vergoot, voor wie gij have en goed, rust en leven opofferdet, eer wij u verlaten, overwonnen, en verstrooid, gekwetst of gedood, groeten wij u met ontdekten hoofde, met uw lof en uw naam op onze lippen, met uw beeltenis in ons hart en uw groote daden in ons geheugen; wij groeten u, achterneven van uw heldengeslacht, omdat wij zooveel aan u te danken hebben, omdat gij een glanspunt zijt, een zon, een roem, een glorie in den matten nevel, in de vale lamlendigheid van twee eeuwen slaafsche onderwerping.

Wij groeten u met liefde en dankbaarheid, met bewondering, omdat zonder u de naam van Vlaming verachtelijk — ja, verachtelijk — wezen zou.

Edele brigands!

Hooghartige Boeren!

Verheven opstandelingen!

Zonder u zou Vlaanderen een leelijke plek gronds wezen, bewoond door een laf, lam, loom volk, zonder eigenwaarde, zonder vaderlandsliefde, zonder bloed, zonder moed, een volk dat zich liet vertrappen, dat, als een kudde ossen, zich het juk op den schouder liet leggen!

Wij groeten u, brigands, gloeiend van liefde of gloeiend van haat! Mannen met hersens en mannen met hart, wen de grijze massa van stedelingen en edellieden een vaalt vormde waarop de Sanskulot mocht stampen en dansen en zijn Carmagnole aanheffen!

Wij groeten u, Vlaamsche helden, en wij schreeuwen luid, met volle monden, uit opgezette borsten uw roem en uw grootheid! Wij gillen uw namen uit, want gedurende een eeuw hebben zij, die de schande van ons vaderland hielpen bewerken, zij en hun afstammelingen, uw glorie in een nacht van stilzwijgen en onverschilligheid willen doen ondergaan. Want alles heeft samengewerkt om uw grootheid te smoren.

Edele brigands! Gegroet! Gegroet! Gegroet!

Wij zullen den lezer thans naar de Kempen voeren, waar de Boerenkrijg met bewonderenswaardigen moed werd voortgezet en uitgestreden.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

Volledig verhaal over den
Heldenstrijd der Boeren

in

1798

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

VOLLEDIG VERHAAL OVER DEN

HELDENSTRIJD DER BOEREN

IN

1798

L. Opdebeek = Uitgever = Antwerpen